

Lapsen psykososiaalisen terveyden arviointimenetelmä 0–3-vuotiaalle

Lapsen nimi	Henkilötunnus
Lomakkeen täyttäjän nimi ja virka-asema	
Täyttöpäivämäärä ja toimipaikka	

Valitkaa kunkin kysymyksen kohdalla lapsen tämänhetkistä tilannetta parhaiten kuvaava vaihtoehto. Kussakin kysymyksessä huomioidaan yksi, vakavin vaihtoehto. Ohjeet sivuilla 2–3.

<p>1. Kehitys ikätasoon nähden</p> <p>Ei viivästyä eikä sen riskiä..... 0</p> <p>Vähäinen viivästyä tai viivästyvän riski..... 1</p> <p>Kohtalainen tai vakava viivästyä 2</p> <p>2. Lapsen somaattiset sairaudet</p> <p>Ei 0</p> <p>Vähäisiä 1</p> <p>Kohtalaisia tai vakavia 2</p> <p>3. Toimintakyky kotona (jokapäiväiset toiminnot, oireilun vaikutus)</p> <p>Ei ongelmia..... 0</p> <p>Vähäisiä ongelmia..... 1</p> <p>Kohtalaisia tai vakavia ongelmia..... 2</p> <p>4. Toimintakyky päivähoitossa</p> <p>Ei ongelmia..... 0</p> <p>Vähäisiä ongelmia..... 1</p> <p>Kohtalaisia tai vakavia ongelmia..... 2</p> <p>5. Toimintakyky sosiaalisissa suhteissa</p> <p>Ei ongelmia..... 0</p> <p>Vähäisiä ongelmia..... 1</p> <p>Kohtalaisia tai vakavia ongelmia..... 2</p> <p>6. Vanhempien kyky säädellä lapsen tunne-elämää ja käytöstä (päivittäisten toimien sujuminen, oireilun vaikutus)</p> <p>Ei ongelmia..... 0</p> <p>Vähäisiä ongelmia..... 1</p> <p>Kohtalaisia tai vakavia ongelmia..... 2</p> <p>7. Ilottomuus, leikin tai kiinnostuksen vähäisyys, vetäytyminen, ahdistuneisuus, pelot</p> <p>Ei esiinny 0</p> <p>Vähäisiä ongelmia 1</p> <p>Kohtalaisia tai vakavia ongelmia..... 2</p> <p>8. Ikä- ja kehitystasoon nähden liiallinen aggressiivinen, uhmakas tai levoton käyttäytyminen</p> <p>Ei esiinny 0</p> <p>Vähäisiä ongelmia 1</p> <p>Kohtalaisia tai vakavia ongelmia..... 2</p>	<p>9. Aiheuttaa vaaraa itselle tai muille tai itseä / muita vahingoittava käytös</p> <p>Ei esiinny 0</p> <p>Vähäisiä ongelmia 1</p> <p>Kohtalaisia tai vakavia ongelmia 2</p> <p>10. Merkittävää poikkeavuutta kontaktikyvyssä, käyttäytymisessä, tunne-elämässä tai ajattelussa</p> <p>Ei esiinny 0</p> <p>Vähäisiä ongelmia 1</p> <p>Kohtalaisia tai vakavia ongelmia 2</p> <p>11. Vanhempien ja lapsen vuorovaikutuksen arvio</p> <p>Ei huolta..... 0</p> <p>Vähäistä huolta..... 1</p> <p>Kohtalaista tai vakavaa huolta..... 2</p> <p>12. Perheen toimintakyky tai lapsen vaikuttavat perhetekijät</p> <p>Ei ongelmia / ei tiedossa..... 0</p> <p>Vähäisiä ongelmia..... 1</p> <p>Kohtalaisia tai vakavia ongelmia..... 2</p> <p>13. Onko lapsen perheessä tai lähisuvussa esiintynyt mielenterveyden häiriöitä?</p> <p>Ei / ei tiedossa..... 0</p> <p>Kyllä, sisaruksilla tai lähisuvussa..... 1</p> <p>Kyllä, vanhemmalla..... 2</p> <p>14. Vanhempien päihteiden käyttö</p> <p>Ei ongelmia / ei tiedossa..... 0</p> <p>Vähäisiä ongelmia..... 1</p> <p>Kohtalaisia tai vakavia ongelmia..... 2</p> <p>15. Perheväkivalta</p> <p>Ei / ei tiedossa..... 0</p> <p>Kyllä, sisarusten välillä 1</p> <p>Kyllä, vanhempien välillä tai lapsiin kohdistuvaa..... 2</p> <p>16. Onko vanhemmalla huolta lapsensa tunne-elämästä, käyttäytymisestä, keskittymiskyvystä tai toisten kanssa toimeen tulemisesta?</p> <p>Ei huolta..... 0</p> <p>Vähäistä huolta..... 1</p> <p>Kohtalaista tai vakavaa huolta..... 2</p>
--	--

PISTEMÄÄRÄ YHTEENSÄ _____

OHJEET

Kaikki kysymykset, jotka ilmentävät huolta lapsen tai perheen tilanteesta on huomioitava. Yksittäinenkin huoli otetaan puheeksi vanhempien kanssa, arvioidaan huolen vaikutusta lapsen psykososiaaliseen terveyteen ja kehitykseen sekä arvioidaan mahdollista tuen tarvetta.

Kokonaispistemäärä 5–7 viittaa lapsen tai perheen tuen, lisäselvittelyjen tai hoidon tarpeeseen perusterveydenhuollossa ja peruspalveluissa (päivähoito, esikoulu, perhetyö). Yhteistyöverkoston kokoaminen lapsen tuen ja hoidon suunnitteluun ja sen toteutukseen on tärkeää.

Kokonaispistemäärä 8 tai enemmän viittaa siihen, että on harkittava lastenpsykiatrista konsultaatiota, lastenpsykiatrista kuntaan tuottavia palveluita tai lapsen lähettämistä erikoissairaanhoidon lastenpsykiatriseen arviointiin. Mikäli kokonaispistemäärä kertyy pääosin perheen toimintakykyä ja kuormitustekijöitä kuvaavista kysymyksistä (kysymykset 12–15), on ensisijaisesti harkittava perheen ohjaamista muiden erityispalveluiden piiriin (aikuisen mielenterveys- tai päihdepalvelut, lastensuojelu tai muu sosiaalitoimi).

* * *

Monissa arviointilomakkeen kysymyksissä arvioidaan kuvattua oireen tai ongelman vaikeusastetta. *Vähäiset oireet/ongelmat* ovat yleensä tunnistettavia, mutta eivät vaikeuta lapsen tai perheen toimintakykyä. *Kohtalaiset ja vakavat oireet/ongelmat* heikentävät lapsen tai perheen toimintakykyä, tuottavat kärsimystä ja vaativat tarkempaa arviointia ja tuen tai hoidon järjestämistä. Lapsen toimintakyky verrataan odotettavissa olevaan tavanomaiseen ikätasoiseen selviytymiseen ja taitoihin eri tilanteissa.

1. Kehitys ikätasoon nähden

Yleisarvio lapsen kehityksellisestä tilasta. Tässä huomioidaan perinnölliset ja synnynnäiset sekä muista syistä aiheutuneet kehitysviivästymät tai kehityksen poikkeamat, lapsen neurologinen ja kielellinen kehitys, kognitiivinen taso ja psykososiaalinen kehitys.

2. Somaattiset sairaudet

Samanaikainen, toistuva tai pitkäaikainen somaattinen sairaus tai aikaisempi merkittävä somaattinen sairaus, esim. sairaalahoitoa vaatinut sairaus. Myös keskosuus voidaan huomioida tässä. Tässä huomioidaan myös lapsen toimintakykyä haittaavat ruumiilliset oireet, joille ei ole löydetty lääketieteellistä selitystä.

3. Toimintakyky kotona

Tässä arvioidaan päivittäisten toimien sujuvuutta kotona: syöminen, nukkuminen, pissaaminen, kakkaaminen, pukeutuminen, leikkiminen. Lapsen kyky säädellä käytöstään ja tunne-elämäänsä ilmenee kotiympäristössä erityisesti turhautumis- ja pettymystilanteissa sekä siinä, miten hän ottaa vastaan vanhemman ohjausta.

4. Toimintakyky päivähoitossa

Tässä arvioidaan lapsen päivittäisten toimien sujuvuutta päivähoitossa tai muissa kodin ulkopuolisissa hoitopaikoissa. Huomioidaan myös lapsen kyky selviytyä pettymyksistä ja hakea lohdutusta. Arvioidaan lapsen kykyä toimia yleisten ohjeiden ja odotusten mukaan sekä siirtymätilanteiden sujuvuus.

5. Toimintakyky sosiaalisissa suhteissa

Tässä kohdassa arvioidaan suhteet perheenjäseniin, muihin aikuisiin sekä ikätovereihin huomioiden lapsen ikä. Vauvalla ei tarvitse arvioida toimintakykyä ikätoverisuhteissa vaan läheiset vuorovaikutussuhteet ja niiden pulmat korostuvat, kun taas leikki-ikäisellä myös vaikeudet toimia ikätovereidensä kanssa voivat kertoa kohtalaisista tai vakavista ongelmista.

6. Vanhempien kyky säädellä lapsen tunne-elämää ja käytöstä (päivittäisten toimien sujuminen, oireilun vaikutus)

Vanhemmalta kysytään, miten arjen haastavat tilanteet sujuvat lapsen kanssa. Keskustellaan tunnetilojen jakamisesta lapsen kanssa; ilojen jakamisesta, lohduttamisesta, rauhoittamisesta ja lapsen negatiivisten tunnetilojen sietämisestä. Keskustellaan, millaisilla kasvatustavoilla vanhemmat ohjaavat ja rajaavat lapsensa käytöstä esimerkiksi pettymystilanteissa tai lapsen vastustaessa vanhemman ohjeita. On otettava huomioon myös lapsen mahdollisen erityisen tuen tarpeen vaikutus.

7. Ilottomuus, leikin tai kiinnostuksen vähäisyys, vetäytyminen, ahdistuneisuus, pelot**8. Ikä- ja kehitystasoon nähden liiallinen aggressiivinen, uhmakas tai levoton käyttäytyminen****9. Aiheuttaa vaaraa itselle tai muille tai itseä / muita vahingoittava käytös**

Vaaraksi itselle / itseään vahingoittavaksi käytökseksi luetaan lapsen puheet itsensä vahingoittamisesta, suunnitelmat tai suorat pyrkimykset vahingoittaa itseään sekä itseä vahingoittavat teot. Itseään vahingoittavaksi käytökseksi luetaan esimerkiksi pään hakkaaminen, hiusten repiminen, raapiminen, pureminen. Tapaturma-alttius, toistuvat tapaturmat ja kyvyttömyys suojella itseään ikätasoisesti ovat itseä vahingoittavaa käytöstä. Muiden vahingoittamisen / vaaran riski on kohonnut, mikäli lapsi uhkaa muiden vahingoittamisella tai käyttäytyy muita vaarantaen.

10. Merkittävää poikkeavuutta kontaktikyvyssä, käyttäytymisessä, tunne-elämässä tai ajattelussa

Tässä kohdassa arvioidaan esimerkiksi: kontaktikyvyn outous tai puutteellisuus, poikkeava puhe tai puheen kehityksen merkittävät vaikeudet, toistava käytös, oudot ajatukset tai kiinnostuksen kohteet, erityiset tai voimakkaat pelot, poissaolokohtaukset. Arvioidaan myös, onko toden ja mielikuvituksen erottaminen lapselle poikkeuksellisen vaikeaa.

11. Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen arvio

Työntekijän arvio ja yleisvaikutelma joko yhden tai mikäli mahdollista molempien vanhempien vuorovaikutuksen laadusta suhteessa lapseensa. Vuorovaikutuksen arvioinnissa huomioidaan, onko vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksessa havaittavissa katsekontaktia, toisilleen hymyilyä ja ilmeikkyyttä sekä vanhemman vuorovaikutuksellista puhetta lapselle ja vastavuoroisesti lapsen ääntelyä tai puhetta. Havainnoidaan, onko vanhemman ja lapsen fyysinen kontakti läheistä, kunnioittavaa, hellää ja ikätasoisia. Lisäksi huomioidaan, onko vanhemman kokemus vuorovaikutussuhteesta lapseensa yleensä ottaen myönteinen ja kykeneekö vanhempi sietämään lapsensa negatiivisia tunnetiloja. Arvioidaan vanhemman taitoa ymmärtää lapsensa viestejä ja tarpeita sekä vastata niihin ikätasoisien asianmukaisesti.

12. Perheen toimintakyky tai lapseen vaikuttavat perhetekijät

Tässä arvioidaan monenlaisia perheen toimintakykyyn tai lapseen vaikuttavia kuormitustekijöitä: työttömyys, työhön liittyvät muut ongelmat, taloudelliset vaikeudet, somaattinen sairastavuus perheessä, vanhempien kasvatuserimielisyydet, parisuhdeongelmat, vanhempien ero, huoltajuuskiistat, uupumus, perhekriisit. Otetaan huomioon myös aiempien tai ajankohtaisten traumaattisten kriisien vaikutus. Perheen mielenterveys- ja päihdeongelmat arvioidaan kysymyksissä 13 ja 14.

13. Onko lapsen perheessä tai lähisuvussa esiintynyt mielenterveyden häiriöitä

Otetaan huomioon tämänhetkiset ja aiemmat mielenterveyden häiriöt.

14. Päihteiden käyttö

Päihteellä tarkoitetaan alkoholia, erilaisia huumausaineita ja päihtymystarkoituksessa käytettäviä lääkkeitä. Huomioidaan tämänhetkinen riskikäyttö tai päihdeongelmat. Molempien vanhempien päihteiden käyttöä arvioidaan: mitä päihteitä käytetään, kuinka paljon ja kuinka usein. AUDIT -kyselyn käyttö on suositeltavaa. Vanhemman kanssa arvioidaan, miten vanhempien päihteiden käyttö vaikuttaa lapseen. Tarvittaessa tuetaan ja ohjataan vanhempaa päihdepalvelujen pariin.

15. Perheväkivalta

Perheväkivaltaan lasketaan kuuluvaksi parisuhdeväkivalta, lapsiin kohdistuva ja sisarusten välinen väkivalta. Fyysistä väkivaltaa on kaikenlainen kivun tuottaminen toiselle, myös fyysinen kurittaminen kuten tukistus, luunapit ja läimäyttely. Perheväkivallaksi luetaan fyysisen väkivallan lisäksi lapsen laiminlyönti ja henkinen väkivalta kuten halventaminen, kiusaaminen, alistaminen tai uhkailu.

16. Onko vanhemmalla huolta lapsensa tunne-elämästä, käyttäytymisestä, keskittymiskyvystä tai toisten kanssa toimeen tulemisesta?

Vanhemmalta kysytään, onko hänellä huolta mistä tahansa lapsensa hyvinvointiin liittyvästä asiasta tai onko vanhempi huolissaan lapsella mahdollisesti jo todetusta vaikeudesta.